

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes til tidsskriftet@legeforeningen.no

Ny kunnskap om behandling av røykere

Christiansen I, Damkjær H, Sonne T

Ryging og rygestop

Inspiration til profesjonell samtale. 273 s, tab, ill. København: Munksgaard, 2002.

Pris DKK 268

ISBN 87-628-0235-6

Boken er skrevet til alle profesjoner i helsevesenet som trenger å vite noe om fagområdet røykeavvenning; lærere og pedagoger som arbeider med helseundervisning, journalister som skriver helsestoff og beslutningstakere innen offentlig administrasjon og politikk. Forfatterne er psykologer med nasjonal og internasjonal erfaring og kompetanse på området røykeavvenning.

Med denne boken ønsker de å integrere alle tilnæringsmåter innenfor det store fagområdet som røykeavvenning etter hvert har vokst seg til å bli. De ønsker også å sette mer fokus på hvor viktig det psykologiske aspektet innen fagområdet er.

Boken har et tiltalende ytre med myke permer, og allerede på forsiden blir vi klar over hva dette dreier seg om. Undertittelen slår nemlig an tonen på en innbydende måte: «inspirasjon til profesjonell samtale».

I første del drøftes det universelle spørsmålet: Hvorfor slutter de ikke bare å røyke?

I andre del drøftes ulike tilnæringsmåter til behandlingen: individuell eller gruppebehandling (kurs) og i del tre går de inn på hvilke behandlingsredskaper vi har å forholde oss til: psykologiske metoder, farmakologiske hjelpemidler, tekniske hjelpemidler og ikke minst samtalen som hjelpemiddel i lys av de ulike psykologiske samtalemønstre om atferdsendring vi i dag kjenner til.

Bokens layout bærer preg av gjennomtenkt tilnærming med oversiktlige kapitler, der leseren lett kan orientere seg i de ulike emnene uten å miste tråden. Formen er preget av ro og orden, og man opplever å få luft mellom argumentene. Kildehenvisningene er plassert bak hvert kapittel og er lette å slå opp i, men kunne med fordel ha vært merket med indekser.

Boken dekker alle sider ved moderne røykeavvenning og er svært godt oppdatert i forhold til de enorme mengder forskningsdata som finnes på området. Dens styrke er ikke bare innføring i de moderne psykologiske behandlingsmodeller, men bredden i

de områdene den dekker. Den blir derfor nærmest som en lærebok for flere profesjoner som skal arbeide med å hjelpe røykere til å slutte. Med et par kapitler om norske forhold ville denne boken derfor egne seg for flere helseprofesjoner i våre utdanningsinstitusjoner.

Til tross for detaljrikdommen beholder leseren oversikten. Når man er kommet til veis ende, stiller man seg spørsmålet: Hvorfor er ikke denne boken kommet før?

Erling Åserud

Langeskogen Legepraksis
Bergen

Variierende om utbrenthet

Roness A, Matthiesen SB, red

Utbrent

Krevende jobber – gode liv? 416 s, tab, ill.

Bergen: Fagbokforlaget, 2002. Pris NOK 349

ISBN 82-7674-745-0

Dette er en omfattende bok med i alt 19 kapitler av 18 norske forfattere. Den omhandler et brennaktuell tema, etter som langtidssykkelinger for psykiske problemer relatert til arbeidet er økende. Ifølge omslaget henvender den seg både

til arbeidstakere og arbeidsgivere i tillegg til fagfolk. Redaktørene, professor og psykiater Atle Roness og førsteamanuensis og organisasjonspsykolog Stig Berge Matthiesen er tilknyttet Universitetet i Bergen.

Boken er innbundet i faste permer. Enkelte kapitler har tabeller og figurer. Den er inndelt i seks hoveddeler: begrepet utbrent, samfunnsperspektiver, utløsende faktorer på arbeidsplassen, behandling, individuell forebygging og forebygging på arbeidsplassen. Slik forsøker boken å favne svært vidt – etter min mening altfor vidt. Noen av kapitlene er svært leseverdige, blant annet har redaktørene selv noen gode kapitler om begrepet utbrent og individuell behandling med faglig forankring og referanse.

Begrepet utbrent er grundig beskrevet i de innledende kapitlene, men dessverre er det repetisjoner både av definisjoner og sentrale modeller i flere av de senere kapitlene.

Samtidig er det noen teoretiske mangler, for eksempel skilles det ikke klart mellom psykologiske interaksjons- og transaksjonsmodeller av arbeidsstress og utbrenthet.

Enkelte av forfatterne er også altfor overfladiske, essayistiske og utflytende i sin tilnærming. I ett av kapitlene aner man rett og slett klipping og liming fra lysbildeforedrag med manglende litteraturhenvisning. Dette er for dårlig i en lærebok. Kun 2–3 av de 18 norske forfatterne har internasjonale publikasjoner innen feltet arbeidsstress/utbrenthet. Hadde det vært bidragsyttere fra andre nordiske land, ville boken hatt en helt annen faglig tyngde.

Boken inneholder likevel flere fine tanker og enkeltinnspill, spesielt med hensyn til arbeidsmiljøintervensjoner og praktisk individuell behandling. Den fremstår heller som en artikkelsamling enn en fagbok om begrepet utbrenthet.

Imidlertid skjemmes helhetsinntrykket av at innholdet ikke forsvarer 400 sider.

Reidar Tyssen

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Ujevnt om kronisk obstruktiv lungesykdom

Similowski T, Whitelaw WA, Derenne J-P, red
Clinical management of chronic obstructive pulmonary disease

1 072 s, tab, ill. New York, NY: Marcel Dekker, 2002. Pris USD 250

ISBN 0-8247-0610-2

Boken er volum 165 i serien *Lung Biology in Health and Disease*. Den inneholder 45 kapitler som dekker de fleste aspekter relatert til kronisk obstruktiv lungesykdom, inndelt i seksjoner om diagnose og oppfølging, patofysiologi og behandling, farmakologisk terapi, behandling og forebygging av infeksjoner, assosierte sykdommer og deres behandling, respirasjonsmuskulatur, ernæring og fysioterapi, langtidsoxygenbehandling og ikke-invasiv ventilatorstøtte, kirurgi, fremtidens perspektiver samt behandling av kronisk obstruktiv lungesykdom i ikke-vestlige verdensdeler. Den dekker ikke behandlingen av akutt respirasjonssvikt, forebygging av forverringer og heller ikke preventive strategier.

Kapitlene er skrevet av noen av verdens fremste lungeeksperter. Dette forhindrer

ikke at en rekke kapitler blir overfladiske og nærmest å regne som en opprømsing av gammel kunnskap uten å gi ny viten. Flere forfattere overlapper hverandre, noe som kanskje ikke er så farlig når boken ikke er beregnet på å bli lest fra perm til perm.

De fleste bilag er avsluttet redaksjonelt i 1999 eller 2000, og kun ett kapittel har en oppdatering med referanse fra 2001. Dette medfører at nyere artikler som omhandler inhalasjonssteroider og dens implikasjoner for behandlingen av kronisk obstruktiv lungesykdom heller ikke er med.

Det er en rekke feil i litteraturlistene, og internasjonal nomenklatur er ikke innført (mm Hg i stedet for KpA). Litteraturreferansene er omfattende og grundige og er kanskje det beste med boken. Disse vil kunne være til nytte for forskere. De fleste vil heller gå til biblioteket, Internett eller tidsskrifter for å finne oppdaterte artikler ment for fordykning eller forskning. Boken er ikke et alternativ til for eksempel monografier fra *European Respiratory Journal* og oversiktsartikler i tidsskrifter som *Thorax*, *European Respiratory Journal* og *Chest*.

Ulf Aasebø

Lungeseksjonen
Universitetssykehuset Nord-Norge

Hva er egentlig humanisme?

Wackerhausen S

Humanisme, professionsidentitet og utdanning – i sundhedsområdet

95 s. København: Hans Reitzel, 2002.
Pris DKK 128
ISBN 87-412-2497-3

«Humanisme» er et honnørord som klinger vakkert i medisinske festtaler. Men hvem kan redegjøre for hva humanismen egentlig krever av oss, i klinisk arbeid og medisinsk undervisning? Den danske filosofen Steen Wackerhausen har

gjort en liten genistrek ved å klargjøre begrepet og vise dets medisinske relevans på bare 80 letteste tekstsider.

Humanisme er en merkelapp som ettertiden har heftet på viktige idéstrømninger i renessansen, først og fremst i Italia. De første humanistene utfordret kristendommens fremstilling av mennesket som syndig, ufritt og mangelfullt. Inspirert av klassiske greske og romerske tekster fremhevet man menneskets muligheter for å vokse, ta hånd om sin skjebne, utvikle selvstendighet og ansvarfølelse, avsløre selvbedrag. Man la vekt på menneskets verdighet og egenverdi, dets positive utviklingsmuligheter og relativt åpne og lærende natur. Humanismen kom i utallige varianter, til dels innbyrdes uenige,

men alle hadde og har det felles at de er kritiske til samfunnsmessige, religiøse eller ideologiske forhold som reduserer eller underkuer mennesket. Her ligger opphavet til opplysningstiden, naturvitenskapen, demokratiet og den moderne samfunnsutviklingen.

Er den gode humanist et menneske som lever et stille, kontemplativt åndsliv, eller et menneske i kamp for frigjøring og verdighet? Er naturromantisk teknologiskepsis mer humanistisk enn optimistisk fremskrittstro? Humanisme er ikke et fastlagt program med et gitt innhold, skriver Wackerhausen. Humanisme kommer til uttrykk i evnen til å kombinere innlevelse og sansning med fornuft og ettertanke. Renessansens humanistiske idealer kan bare virkeliggjøres gjennom stadig nye praksiser, fordi de tidløse krav til ivaretagelse av medmennesker, deriblant pasienter, bare kan innfris gjennom handlinger og valg som passer til den tid og de forhold man befinner seg i.

I pakt med bokens intensjoner vier Wackerhausen størst plass til en diskusjon av humanismens plass og vilkår i helsevesenet og medisinsk utdanning. Boken er interessant for leger, fordi forfatteren går detaljert inn på medisinsens naturvitenskapelige sykdomsforståelse og leverer en innsiktsfull analyse av det han kaller «det fundamentalistiske sykdomsbegrep». Kritikken av medisinsens objektive sykdomsforståelse (en sykdom er den samme uansett hvem som har den eller hvilken tid, kultur eller livsfase pasienten befinner seg i) er ikke noe nytt, men Wackerhausen er verdt å lytte til, fordi han synes å forstå medisinsens behov for generalisering og objektivitet, samtidig som han konstruktivt analyserer svakhetene som rommes av en slik tilnærming til lidelse.

Boken gir også en interessant beskrivelse av de sosialpsykologiske mekanismene som gjør at det fundamentalistiske sykdomsbegrepet får feste seg i legers faglige identitet og virkelighetsforståelse som den eneste mulige og korrekte måten å tenke på. Wackerhausen nevner bl.a. den særegne «spørrekultur» som legestudenter må tilegne seg, og som avgjør hvilke temaer man i faglige sammenhenger blir opptatt av (observerbare data om kroppen) eller blind for (sykdommens eksistensielle og relasjonelle aspekter).

Bokens forsiktige kritikk er klok, og etterlater ikke noe inntrykk av at leger er spesielt lite humanistiske. Den tydeliggjør imidlertid at en faglig kultur kan påvirke atferd og kommunikasjonsmønstre på umerkelig vis, slik at velmente handlinger får andre effekter enn tilsiktet. Hva er så humanisme? Forfatterens definisjon er at humanisme i medisinen er en opplyst solidaritet med pasienten som et levende, kulturelt situert menneske.

Edvin Schei

Filosofisk poliklinikk
Seksjon for allmennmedisin
Universitetet i Bergen

God presentasjon av otoskopiske funn

Sanna M, Russo A, De Donato G, Caruso A, Taibah A, red

Color atlas of otoscopy

From diagnosis to surgery. 2. utg. 230 s, ill.
Stuttgart: Thieme, 2002.
ISBN 3-13-111492-4

Dette otoskopiatlas er den andre utgaven fra Mario Sanna og hans gruppe i Italia. Boken har en rekke fine otoskopiske bilder som belyser ulike problemer i ytre- og mellomøret og i tinningbeinet. Den

er hensiktsmessig inndelt i kapitler som omtaler de ulike lokalisasjoner og sykdomstilstander som man kan undersøke ved hjelp av otoskopisk teknikk. I tillegg inneholder den en god del CT- og MR-bilder som ytterligere belyser patologi i tinningbeinet og i området rundt. Dette gjør at bokens otoskopiske bilder med tekst og CT og MR gir en spennende gjennomgang av de ulike sykdomstilstandene man kan treffe på i daglig arbeid som klinisk lege. Det er også tatt med flere bilder fra operasjoner og enkelte skjematisk tegninger som ytterligere belyser diagnostiske og terapeutiske problemer.

Atlasen er passe stort, og de fleste av de otoskopiske bildene samt CT- og MR-bildene er av svært god kvalitet. De skjematisk tegningene er også av svært god illustrerende kvalitet og viser i korte trekk hva man ved hjelp av skallebasiskirurgi i dag kan angripe på en vellykket kirurgisk måte. Bildene som er tatt fra operasjoner, er imidlertid av blandet kvalitet, og en del av dem er lite informative. Dette trekker likevel ikke vesentlig ned på bokens totalbudskap med gode otoskopiske bilder.

Denne boken vil være en nødvendig del av ethvert øre-nese-halsbibliotek og vil også være til stor glede for alle øre-nese-halsleger. Den vil videre egne seg godt til undervisning av studenter og for å illustrere spesielle problemstillinger vis-à-vis allmennpraktiserende leger. For øre-nese-halsleger må boken selvfølgelig suppleres med operasjonsbøker og andre lærebøker, da teksten er for liten og problemstillingene for kursorisk behandlet til å gi fyllestgjørende diagnostisk og terapeutisk veiledning. Den dekker imidlertid sitt primærsmål; å gi en oppdatert og meget god presentasjon av ulike otoskopiske funn med kommentarer som både øre-nese-halsleger og interesserte allmennleger vil ha stor glede av.

Per Møller

Øre-nese-hals-avdelingen
Haukeland Universitetssykehus